

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 107g/2016

privind excepția de neconstituționalitate a unei sintagme din alin. (3) al
articolului 34 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova
(*dreptul de a recuza judecătorul care soluționează cererea de recuzare*)

CHIȘINĂU

19 septembrie 2016

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dnei Eugenia Mîța, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 15 septembrie 2016,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 19 septembrie 2016 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a sintagmei „**precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare**” din alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală, ridicată de avocatul Gheorghe Malic în dosarul nr.14-ij 17-10932-08092016, aflat pe rolul Judecătoriei Buiucani din mun. Chișinău.

2. Sesizarea a fost depusă la Curtea Constituțională la 15 septembrie 2016 de către judecătorul Negru Alexandru din cadrul Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. În procedura judecătorului de instrucție din cadrul Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău se află cererea privind revocarea arestului preventiv aplicat învinuitului V.P.

4. La 15 septembrie 2016, în temeiul art. 33 alin. (2) pct. 6), învinuitul a solicitat recuzarea judecătorului de instrucție, invocând faptul că acesta din urmă nu a admis participarea la proces a apărătorilor săi, încălcându-i dreptul la apărare.

5. În procesul de examinare a solicitării de recuzare, avocatul Gheorghe Malic a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a

prevederilor alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală, care nu permit recuzarea judecătorilor care soluționează cererea de recuzare.

6. Prin încheierea din 15 septembrie 2015, instanța a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M. O., 2012, nr.263-269, art.855) sunt următoarele:

Articolul 33 Incompatibilitatea judecătorului

(1) Judecătorii care sînt soți sau rude între ei nu pot face parte din același complet de judecată.

(2) Judecătorul nu poate participa la judecarea cauzei și urmează a fi recuzat:

1) dacă el personal, soțul său, ascendenții ori descendenții lor, frații sau surorile și copiii acestora, afinii și persoanele devenite prin înfiere, potrivit

legii, astfel de rude, precum și alte rude ale lui, sînt direct sau indirect interesate în proces;

2) dacă el este parte vătămată sau reprezentant al ei, parte civilă, parte civilmente responsabilă, soț sau rudă cu vreuna din aceste persoane ori cu reprezentantul lor, soț sau rudă cu învinuitul, inculpatul în proces ori cu apărătorul acestuia;

3) dacă a participat în acest proces în calitate de martor, expert, specialist, interpret, traducător, grefier, persoană care a efectuat urmărirea penală, procuror, judecător de instrucție, apărător, reprezentant legal al învinuitului, inculpatului, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile;

4) dacă a efectuat o cercetare sau un control administrativ al circumstanțelor cauzei sau a participat la adoptarea unei hotărîri referitoare la această cauză în orice organ obștesc sau de stat;

5) dacă el a luat în această cauză hotărîri anterioare judecătii în care și-a expus opinia asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului;

6) dacă există alte circumstanțe care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea judecătorului.

(3) Judecătorul nu poate participa la o nouă judecare a cauzei atît în primă instanță, cit și pe cale ordinară sau extraordinară de atac și urmează a fi recuzat și în cazul în care a mai participat în calitate de judecător la examinarea aceleiași cauze în primă instanță, pe cale ordinară sau extraordinară de atac, precum și în cazul participării ca judecător de instrucție. Această prevedere nu se extinde asupra membrilor Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, precum și asupra judecătorilor Curții Supreme de Justiție la rejudecarea cauzelor în baza hotărîrii Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție.

(4) Dispozițiile privind cazurile de incompatibilitate prevăzute la alin.(2) pct.5) și la alin.(3) nu se aplică judecătorului de instrucție și judecătorului instanței de recurs care judecă recursul împotriva hotărîrii privind măsura preventivă.

Articolul 34

Abținerea sau recuzarea judecătorului

(1) În cazul în care există circumstanțe prevăzute la art.33, judecătorul este obligat să facă declarație de abținere de la judecarea cauzei.

(2) Pentru aceleași motive, judecătorul poate fi recuzat și de către părțile în proces. Recuzarea trebuie să fie motivată și poate fi propusă, de regulă, înainte de începerea cercetării judecătorești. Cererea de recuzare poate fi făcută mai tîrziu numai în cazurile dacă cel care face propunerea de recuzare a aflat motivul recuzării abia după începerea cercetării judecătorești.

(3) Recuzarea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei date, precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare, nu se admite, însă argumentele cererii de recuzare pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărîrii în fond.

(4) În cazul în care cererea de recuzare se înaintează în mod repetat cu rea-credință și în mod abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul, de a deruta judecata sau din alte intenții răuvoitoare, instanța care soluționează cauza poate aplica față de persoana vinovată o amendă judiciară în condițiile prezentului cod.

Articolul 35 Procedura soluționării cererii de recuzare și a declarației de abținere

(1) Recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. La soluționarea recuzării sau abținerii judecătorilor dintr-un complet format din 3 sau 5 judecători, judecătorii nerecuzați din acest complet pot fi incluși în noul complet de judecată.

(2) Examinarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere se face în aceeași zi, ascultând părțile și persoana a cărei recuzare se cere. În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 10 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară, care, dacă admite recuzarea sau abținerea, desemnează pentru judecarea cauzei o instanță egală în grad cu instanța în care s-a produs recuzarea.

(3) Încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepției de neconstituționalitate

9. În motivarea excepției de neconstituționalitate, avocatul susține că prevederile contestate, care nu permit recuzarea judecătorului care examinează cererea de recuzare a altui judecător, îngrădesc dreptul la un proces echitabil, în cadrul căruia urmează să se asigure toate garanțiile necesare apărării.

10. De asemenea, în sesizare se menționează că normele a căror neconstituționalitate se invocă afectează și principiul prezumției nevinovăției.

11. În final, se susține că normele contestate sunt disproporționate și contrare articolelor 20, 21 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

14. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, fiind ridicată de avocatul Gheorghe Malic în dosarul nr.14-ij 17-10932-08092016, aflat pe rolul Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

15. Curtea reiterează că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost învestită prin articolul 135 alin.(1) lit.g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de pertinenta prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

16. Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie sintagma „*precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare*” din alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală.

17. Curtea menționează că art. 34 alin. (3) din CPP stabilește că:

„(3) Recuzarea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei date, **precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare**, nu se admite, însă argumentele cererii de recuzare pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond.”

18. Curtea observă că autorul excepției susține că prevederile contestate contravin articolelor 20, 21 și 54 din Constituție.

19. Curtea reține că art.20 din Constituție garantează oricărei persoane dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

20. Curtea reține că un atribut esențial al unui proces echitabil îl reprezintă principiul imparțialității judecătorului. În acest sens, articolul 116 din Constituție stabilește că judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, **imparțiali** și inamovibili, potrivit legii.

21. De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea Europeană cu titlu de principiu, a reținut că este fundamental ca într-o societate democratică tribunalele să inspire încredere justițiabililor, art. 6 par. 1 din Convenție impunând ca fiecare instanță să fie imparțială (cauza *Padovani c. Italiei*, hotărârea din 26 februarie 1993, par. 27).

22. Astfel, cu referire la garanțiile unui proces echitabil Curtea Europeană a stabilit că imparțialitatea judecătorului se apreciază atât conform unei abordări subiective, care ia în considerare convingerile personale sau interesele judecătorului într-o cauză, cât și conform unui test obiectiv, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude vreo îndoială motivată din acest punct de vedere (cauza *Demicoli v. Malta*, nr. 13057/87, hotărâre din 27 august 1991, p.40).

23. În același timp, Curtea reține că liberul acces la justiție semnifică faptul că orice persoană se poate adresa instanțelor judecătorești pentru apărarea drepturilor, a libertăților sau a intereselor sale legitime, iar nu faptul că acest drept nu poate fi supus niciunei condiționări. Astfel, Curtea menționează că, prin prisma art. 6 par.1 din Convenția Europeană, precum și prin prisma jurisprudenței Curții Europene, ***dreptul de acces la justiție nu poate fi absolut, el poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit*** [Ashingdane v.Regatul Unit, hotărârea din 28 mai 1985, Buijen v. Germania, hotărârea din 1 aprilie 2010]. Curtea Europeană a statuat că, dincolo de limitele care circumscriu conținutului acestui drept, există loc pentru restrângeri aduse implicit. Cu toate acestea, limitările nu trebuie să restrângă dreptul de acces într-atât, încât ***să fie atinsă însăși substanța sa***.

24. Curtea reține că, în vederea garantării principiului constituțional al imparțialității judecătorilor, art.33 din Codul de procedură penală reglementează situațiile de incompatibilitate a judecătorului la examinarea cauzelor.

25. Curtea subliniază că instituția incompatibilității constituie un remediu procesual pentru situațiile în care prezumția de imparțialitate a judecătorului este pusă la îndoială. Judecătorul declarat incompatibil este împiedicat să participe la activitatea procesuală desfășurată într-o anumită cauză, în acest mod fiind respectate principiile de drept privind imparțialitatea și obiectivitatea modului de soluționare a litigiilor deduse judecării.

26. Curtea menționează că prin edictarea dispozițiilor legale privitoare la incompatibilitate sunt vizate nu doar ocrotirea intereselor părților litigante, ci și realizarea unei optime administrări a justiției, prin pronunțarea unor hotărâri bazate pe adevăr și pe o deplină imparțialitate a judecătorilor.

27. Astfel, în cazul în care se atestă una din situațiile de incompatibilitate stabilite la art.33 alin. (2) CPP, **judecătorul este obligat** să se abțină de la soluționarea cauzei deduse spre examinare sau poate fi recuzat de către părțile la proces. Curtea subliniază că, în virtutea prevederilor legale, în ipoteza existenței cazurilor de incompatibilitate, judecătorul are obligația, iar nu facultatea, să se abțină. Totodată, obligației judecătorului de a se abține îi corespunde dreptul părții de a-l recuza pe acesta.

28. Curtea constată că, potrivit normelor procesuale, recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 10 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară,

care, dacă admite recuzarea sau abținerea, desemnează pentru judecarea cauzei o instanță egală în grad cu instanța în care s-a produs recuzarea.

29. În același timp, Curtea observă că legiuitorul a stabilit interdicția recuzării judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare.

30. În acest sens, **Curtea subliniază că procedura de soluționare a cererii de recuzare nu îmbracă forma unui contencios care să reclame un tratament jurisdicțional**, ci este vorba de o chestiune de administrare a actului de justiție. Procedura asupra cercetării și judecării cererii de recuzare este o procedură incidentală, al cărei obiect este distinct de obiectul propriu al procesului penal la care se referă; această procedură nu are un caracter jurisdicțional penal în sens material, ci comportă un caracter administrativ-judiciar; actele ce se îndeplinesc în această procedură conferă acestuia un caracter jurisdicțional numai în sens formal.

31. Prin prisma celor menționate, Curtea reține că **regulile procedurale în materie de recuzare nu sunt reguli de drept comun privind judecarea în fond a cauzei, ele au un caracter special, de verificare a conformității motivelor invocate de recuzare și abținere cu cele prevăzute de lege.**

32. De altfel, Curtea reține că interdicția asupra recuzării judecătorului care examinează circumstanțele de incompatibilitate a altui judecător **nu este una absolută**, aceasta fiind **compensată prin posibilitatea invocării argumentelor din cererea de recuzare la etapa exercitării căilor de atac împotriva hotărârii în fond.**

33. Totodată, Curtea menționează că scopul textului de lege criticat este de a asigura o protecție a tuturor justițiabililor împotriva încercărilor nejustificate de tergiversare a soluționării cauzei, restrângând posibilitățile părților de a solicita **suspendarea judecării cauzei doar la acele situații care se justifică rațional.**

34. Cu referire la alegațiile autorului sesizării potrivit cărora normele contestate afectează și principiul prezumției nevinovăției, Curtea statuează că, potrivit articolului 21 din Constituție, orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public. Curtea constată lipsa unei legături de cauzalitate între instituția „recuzării judecătorului” și stabilirea vinovăției unei persoane. Prin urmare, Curtea reține lipsa incidenței normei constituționale asupra prevederilor legale contestate.

35. Ținând cont de argumentele menționate, Curtea reține că excepția de neconstituționalitate este nefondată, motiv pentru care urmează a fi respinsă.

Din aceste motive, în temeiul articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale și al pct. 28 lit. d) din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare*” din alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ridicată de avocatul Gheorghe Malic în dosarul nr.14-ij 17-10932-08092016, aflat pe rolul Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 19 septembrie 2016
DCC nr.62
Dosarul nr. 107g/2016*